

2. Alii actus quibus cultus catholicus exercetur sunt certi ritus accidentales, quorum nulli a Christo praescripti sunt, quia Ecclesiae suae reliquit jus et officium de illis statuendi, juxta temporum et locorum necessitates. Omnes hi ritus plus minusve proxime referuntur ad Christum, in Eucharistia substantialiter et permanentemente praesentem, totiusque cultus catholici centrum et animam.

QUAESTIO IV^a

Utrum doctrina catholica humani intellectus exigentis apprime respondeat?

24. Resp. Videri potest quod non :

Etenim 1° illa doctrina non satis respondet humani intellectus exigentis, quam ab initio sapientissimi inter philosophos non potuerunt admittere, a qua semel accepta multi postea recesserunt, etiam doctores et episcopi. Porro talis est doctrina catholica.

2° Praeterea, doctrina haec eo magis displicet, quo cum majori animi libertate et independentia perpenditur; ex quo factum est illam hodiernis scientiarum progressibus minus ac minus videri consentaneam.

3° Praeterea, si audiantur philosophi ac theologi catholici, multas reperire est quaestiones religiosas, et quidem maximi momenti, quae nec claram, nec certam, nec uniformem habent solutionem, atque inextricabilibus ambagibus et obscuritatibus obvolvuntur; quod sane non consonat humani intellectus exigentis.

4° Praeterea, videtur Catholicismus, cognitiones religiosas et philosophicas implacabilis auctoritatis

legi subjiciendo, legitimam rationis nostrae activitatem et evolutionem comprimere.

25. Sed contra dico : *Doctrina catholica legitimis humani intellectus exigentis apprime respondet.*

Etenim, sicut in ordine physico illud dicitur pulchrum quod visu placet, ita, in ordine spirituali, illa doctrina quae mentis oculos demulcet, seu legitimum intelligentiae appetitum satiat, dicitur pulchra. Ad rationem autem pulchri tres, ex D. Thoma, requiruntur conditiones : integritas, ordo partium et claritas; hinc eo major est doctrinae alicujus pulchritudo, quo majori se commendat integritate, harmonia, et claritate. Jam vero tria haec mirum in modum reperiuntur in doctrina catholica.

I. Doctrina catholica gaudet mirabili integritate.

Non tantum enim integram religionem naturalem includit, sed et multa alia eximia superaddendo, omnibus humanae intelligentiae legitimis postulatis plane satisfacit. Quidquid, revera, nostra scire interest de Deo, de processione creaturarum ab Eo, necnon de via ad Eum tendendi, in symbolo catholico reperitur.

1° *De Deo*, per hunc symbolum novimus quid sit, quae sint praecipua ejus attributa; et insuper quomodo ad intra vivit, personarum divinarum, scilicet, mirabili processione.

2° *De creaturarum processione a Deo*, per catholicam religionem edocemur : 1° quidquid Deus non est, ab eo de nihilo per actum liberum conditum fuisse; 2° ad Deum, a quo originarie exierunt, omnia tanquam ad finem ultimum referri; 3° omnes homines

carnali ortu esse fratres ab eodem stipite descendentes; 4° hominem in statu supernaturali fuisse positum, et ab eo, pro se et suis posteris, decidisse; unde explicantur naturae nostrae deordinationes, necnon miseriae quibus subjicimur; 5° praeter homines, Deum puros spiritus creasse innumeros, quorum alii boni permanserunt, et nobis opitulantur; alii sua culpa mali, nobis insidiantur et conantur nos a Deo avertere.

3° *Circa viam ad Deum tendendi*, mediante revelatione christiana, cognoscimus: 1° charitatem incomprehensibilem qua Deus nos per Incarnationem Verbi ejusque infinitas satisfactiones reparavit; 2° quomodo omnes eventus a divina Providentia, ad Christum, ab initio usque ad finem mundi, diriguntur; 3° quibus viis fiat singulis Redemptionis applicatio, et imo quasi quaedam Incarnationis ipsius extensio et participatio, videlicet, per fidem, orationem, et sacramenta; 4° qua ratione omnia in Christo tandem consummabuntur.

Jam vero, doctrinae quae praefatis postulatis satisfacit, revera nihil deesse dicendum est, et vera competit integritas.

26. II. Doctrina catholica gaudet mirabili harmonia.

Et hoc dupliciter: 1° propter intimas, quas aperit, relationes inter varia totius universi entia; 2° omnium veritatum, quae proponuntur, nexu indissolubili, perfectaue ad invicem ordinatione.

1° *Doctrina catholica nobis intimas aperit relationes inter varia totius universi entia.*

1. *Quoad Deum ipsum*: omnia sane ad illum tanquam ad primum principium, finemque ultimum referuntur.

Insuper, inter divinas personas harmonicae prorsus dantur relationes: Filius procedit a Patre; Spiritus sanctus a Patre et Filio; ratione essentiae, inter se unum sunt; ratione processionis, Pater opponitur Filio prout eum generans, sed cum eo identificatur, prout spirans Spiritum sanctum; Spiritus sanctus autem, quatenus procedens, opponitur Patri et Filio; et cum eis identificatur, prout creaturae ab eis procedunt.

Demum, haec divinarum personarum relationes quodammodo ad creaturas protenduntur, dum Pater Filium nobis miserit, Pater et Filius miserint Spiritum sanctum.

2. *Quoad Christum*: omnia pariter ad eum referuntur. In ipso enim omnia constant, dum Verbum, naturam assumens humanam, quae est veluti omnium creaturarum compendium, omnes, eo ipso, creaturas nobilitaverit, et ad Dei consortium evexerit. In eodem Christo omnia reparantur, et eidem ut supremo Capiti omnia deserviunt.

3. *Quoad Mariam*: sublimes sane relationes habet 1° cum divinis personis, siquidem Patris fecunditatis particeps fuit, Verbi mater effecta est, et Spiritus sancti sponsa; 2° cum Christo, quem sua viscera effuderunt, et cui in orbe redimendo cooperata est; 3° cum caeteris creaturis, quarum Regina existit, et specialiter cum hominibus, erga quos Matris nomen et officium gerit.

4. *Quoad Angelos*: illi referuntur 1° ad Deum, cujus sunt ministri et nuntii; 2° ad mundum physicum

in quem, Deo mandante aut saltem permittente, identidem agunt; 3° ad homines quos, tum boni angeli tutantur, tum mali torquent, aut ad peccatum allidunt; 4° ad se invicem, propter ordinem hierarchicum.

5. *Quoad homines* : illi multiplicem, ut patet, relationem habent cum Deo, cum Christo, cum Maria, cum Angelis, cum mundo physico. Insuper inter se uniuntur, et communionem originis, et vinculo charitatis, et societate ecclesiastica, et ineffabili quod viget commercio inter Ecclesiam triumphantem, militantem et patientem.

6. *Quoad mundum physicum* : mundus enim physicus totius universi partibus intime conjungitur ac speciatim cum hominibus. Nam illorum utilitati incunctanter deservit, illos ad invisibilia Dei cognoscenda multum adjuvat, ipsis nonnunquam justis doloris et salutaris poenitentiae occasionem praebet, imo et sacramentorum materiam suppeditat, fitque gratiae supernaturalis canalis, et ad Dei cultum exteriorem concurrat.

Ergo in catholico systemate, luculenter sese exerunt relationes inter varia totius universi entia.

2° *Veritatum symboli catholici indissolubilis est nexus, perfectaue ad invicem ordinatio.*

Efformant quippe corpus doctrinale sapientissime concinnatum, cujus varia membra ita inter se cohaerent, ut nihil detrahi valeat, quin totum laedi videatur. Ad cujus evidentiam, tria consideranda sunt: 1° convenientia dogmatum inter se, 2° convenientia dogmatum cum veritatibus practicis, 3° convenientia veritatum practicarum inter se.

1° *Convenientia dogmatum inter se.*

Omnia enim dogmata catholica indissolubili nexu connectuntur cum Redemptionis mysterio, sive antecedenter seu praesuppositive, sive consequenter seu veluti totidem ejus consecutaria.

Dogma sane Redemptionis praesupponit, 1° mysterium SS. Trinitatis, cum opus illud sit proprium secundae personae, quae carnem, operante Spiritu sancto, assumpsit; 2° peccatum originale, cujus reparandi gratia Verbum fuit incarnatum; ac proinde, 3° statum innocentiae originalis, destinationemque hominis ad finem supernaturalem, etc. etc. Caetera autem mysteria ex Redemptionis dogmate diffluunt, qualia sunt: justificatio, gratiarum distributio, sacramenta, Ecclesiae institutio et auctoritas, resurrectio corporum, et sanctorum glorificatio, etc.

2° *Convenientia dogmatum christianorum cum veritatibus practicis.*

Catholicismus enim dogmaticus practicum appellat, 1° statuendo varias entium universi inter se relationes, seu fundamenta officiorum quae ex hisce relationibus sponte oriuntur, nempe: variorum hominis officiorum erga Deum, erga Christum, erga B. Mariam, erga Angelos, erga Beatos, erga caeteros homines, erga semetipsos, imo regulas in ipsiusmet mundi physici usu observandas; 2° sanctionem efficacissimam proponendo, in virtutis jucunditate, et praesertim aeterna remuneratione, necnon in vindicta scelerum ab omnipotenti Deo exercenda; 3° peccati originem, causas, et remedia assignando.

3° *Convenientia veritatum practicarum inter se.*

Omnia hominis officia connectuntur in uno, nempe:

amandi Deum propter se et super omnia, et, propter Deum, amandi quicquid et ipse diligit.

Hinc, quia Deus cuncta quae sunt diligit, et quidem amore perfecte ordinato, ita et nos ipsi, ad ejus imitationem, cuncta diligere debemus charitate bene ordinata, omnem defectum et excessum excludente. Hoc simplici principio, varia ethices christianae officia optime inter se concordant. Sic v. g. in homine individuo, abnegatio sui minime curam proprii interesse impedit; bonorum animae inquisitio non obstat quin nobis in ordine temporali provideamus; in societate civili, auctoritas cum libertate, et libertas cum auctoritate justo temperamento conjunguntur, nec civis in statu absorbetur, nec status traditur arbitrio multitudinis; nulla a priori removetur regiminis forma; potestas civilis et potestas religiosa ab invicem recte discernuntur, nec tamen separantur, sed conjunctis viribus cum debita subordinatione procedunt; demum in societate universali, charitas inter omnes populos exercenda, minime amorem patriae extinguere nata est, etc. Ergo 2° in doctrina catholica mirabilis refulget harmonia.

27. III. Doctrina catholica sua etiam mirabili claritate commendatur.

Et hoc patet ex tribus :

a) Nullo modo lumen rationis naturale offendit. In dogmatibus enim christianis, etiam magis reconditis et supra mentis captum positis, nunquam delegi potuit contradictio aut repugnantia, quantumvis longa et hostili decem et novem seculorum crisi trutinata fuerint.

b) Eadem doctrina, sua claritate sublimi, est fons lucis indeficiens, eo quod inexhaustam subministret materiam philosophorum praestantissimorum speculationibus ac meditationibus. Id satis ostendunt innumerae illae pulcherrimaeque consecutiones ex illa, seculorum tractu, deductae, et quibus tum acta conciliorum, tum sanctorum Patrum, theologorum, doctorum libri redundant; sic, v. g., mysterium Redemptionis maximum diffundit lumen super divina attributa, uti : Potentiam, Sapientiam, Sanctitatem, Justitiam, Misericordiam; necnon incredibiliter adauget aestimationem habendam de pretio animae, de foeditate peccati, de poenis a Deo infligendis iis qui damnantur, et de beatitudine reservata salvandis... etc. Et revera compertum est auctores catholicos, prae caeteris omnibus, digniora et altiora de Deo rebusque divinis sentire et loqui.

c) Veritates catholicae, quantumvis sublimes et profundae, proponuntur terminis ita claris et intelligibilibus, ut nemo sit, etiam rudis et imperitus, qui eas facili negotio non valeat sufficienter capere et retinere. Insuper, habent catholici fideles, in auctoritate docenti Ecclesiae, medium tutum, eorum infirmitati maxime accommodatum, quo prompte edoceantur, eorum dubia solvantur, et ab innumeris praeserventur cavillationibus et fluctuationibus. Ergo...., aliunde.... Ergo.

Sic igitur respondendum est ad ea quae opponuntur n. 24.

28. *Ad 1.* Cum doctrina catholica, et superbiam mentis plurimum coerceat, et efferatas comprimat passiones, non mirum si multi inter philosophos illi

restiterint, eamque deinceps multi, inter malos Catholicos, deseruerint et impugnaverint. At doctrinae Catholicismo oppositae, et innumeris scatebant contradictionibus, obscuritatibus et absurditatibus, et nonnisi ob male vivendi licentiam quam inducebant, tot apud homines praevaluerunt.

29. *Ad 2.* Recentioris aetatis progressus scientifici a nullo unquam ostendi potuerunt veritati catholicae repugnantes; sed quae allegari solent, vel sunt facta imaginaria aut male observata, vel sunt hypotheses non probatae, aliquandiu ab aliquibus celebratae, et mox ab iisdem derelictae. E contra, vera scientia, quanto magis evolvitur, tanto magis fidem confirmat, et ad eam eos qui recto sunt corde ducere solet.

30. *Ad 3.* Rationabiliter postulari non potest ea in omnibus quaestionibus claritas et certitudo quae habebitur in caelis; nec symbolum catholicum, de quo nunc agitur, coalescit nisi ex veritatibus sub obligatione admittendis. Sufficit vero, ad intellectus humani exigentias, quod adsit in mundo Judex controversiarum, a quo omnia dubia tuto et infallibiliter solvantur, quoties id ad fidelium directionem et tutamen necessarium est.

31. *Ad 4.* Obligatio standi decisionibus dogmaticis ab auctoritate fallibili, esset sane tyrannica, et legitimae rationis evolutioni nociva. At, posita infallibilitate doctrinali, jugum ab illa mentibus impositum haberi debet ut suave et utilissimum; quia tunc non excluditur ingenii activitas circa quaestiones innumeras adhuc disputatas, necnon circa conclusiones ex definitis veritatibus eruendas, sed intra veri limites feliciter continetur, et sic obtinetur salutaris pro-

gressus. Libertas autem omnimoda dogmatizandi confusionem et divisionem generat, et ducit ad chaos intellectuale et ad interitum fidei, uti patet exemplo Protestantium.

QUAESTIO V^a.

Utrum doctrina catholica voluntatis humanae necessitatibus perfectissime accommodetur?

32. *Resp.* videri potest quod non.

Etenim 1° Vult Catholicismus ut homo semetipsum abneget, et in terrenarum rerum contemptu vivat. Atqui id videtur contra naturam, et nostris legitimis instinctibus injuriosum.

2° Praeterea, juxta fidem catholicam, finis humanae vitae ultimus consistit in unione beatifica cum summo Bono. Atqui talis finis videtur verae abnegationi tantopere commendatae contradicere. Unde bonum virtutis idealiter spectatum, quale sibi proponunt Rationalistae, est quid purius et nobilius, quia magis a proprio interesse depuratum. Ergo.

33. *Sed contra dico: Doctrina catholica voluntatis humanae necessitatibus perfectissime accommodatur.*

Et hoc propter tria; nempe: 1° dat regulas agendi tutas et perfectas; 2° sanctitatis exercendae stimulos potentissimos proponit; 3° voluntati inspirat dispositiones sanctitati exercendae maxime congruas.

I. Religio catholica voluntati regulas agendi dat tutas atque perfectas.

Nullus enim excogitari potest virtutis actus quem non praecipiat, aut non suadeat; nullus actus inordinatus quem sub gravi aut sub levi non prohibeat; et

ideo non est ullum sanctitatis fastigium, ad quod non possit conducere fidelis mandatorum et consiliorum observatio; et omnes virtutes quae animo fingi queunt, etiam in unum collectae, non exhibent nisi perfecti Christiani ideam.

Id aperte liquet ex accurata et simplici ethices catholicae expositione, quae tota ad illud principium fundamentale reducitur, nempe: Deus super omnia et propter se tota anima, toto corde, totis viribus diligendus est, et ad ipsius majorem gloriam caetera omnia referenda sunt, et ideo nihil optabilius quam voluntatem propriam totaliter exterminare, et solo Dei spiritu in cunctis actibus suis deliberatis animari. Jam vero regula agendi tutior et sublimior excogitari nequit. Ergo.

II. *Religio catholica humanae voluntatis stimulos sanctitatis exercendae potentissimos praebet.*

Stimuli illi quatuor numerantur: 1° sanctio sufficiens, 2° sublimitas exemplaris, 3° vis motivorum; 4° efficacia mediorum.

1us stimulus: *sanctio sufficiens*. Nulla certe sufficientior est ac aeterna Dei possessio per visionem beatificam, cum omnium bonorum plenitudine, in coelis justis promissa; et aeterna Dei privatio, cum igne devorante, quae peccatoribus imminet. Haec est autem sanctio legis christianae.

2us stimulus: *sublimitas exemplaris* quod omnibus proponitur, et est sanctitas ipsa essentialis caro facta, et iisdem ac nos infirmitatibus subjacens.

3us stimulus: *vis motivorum*. Proponuntur enim sanctitatis motiva, et varia pro cujusvis ingenio et indole, et simul vim quamdam quasi infinitam haben-

tia, ita ut quantumlibet proficiamus, semper nos ad magis proficiendum incitent, sive spectetur virtutis excolendae excellentia, necessitas, utilitas, jucunditas, sive vitiorum fugiendorum turpitudine, malitia, amaritudo, lugendaque consecraria.

4us stimulus: *mediorum efficacia*. Homo enim, quamvis ex se solo sit ad omne bonum impotens, Dei tamen omnipotentissimo auxilio indesinenter adjuvatur, et hanc gratiam, in oratione et sacramentis pro libitu haurit, et cum Paulo fidenter dicit: *Omnia possum in eo qui me confortat* (Philip. iv, 13).

III. *Religio catholica nata est humanae voluntati inspirare dispositiones ad sanctitatem excolendam maxime congruas.*

Ad virtutem enim excolendam, tres potissimum dispositiones inserviunt: 1° humilitas sine pusillanimitate, 2° obedientia sine servilitate, 3° fiducia sine praesumptione. Atqui triplex illa dispositio est religionis catholicae fructus conaturalis.

1° *Humilitas sine pusillanimitate*. Adest in homine innatus et quidem legitimus propriae excellentiae amor, quem peccatum deordinavit. Hunc autem appetitum religio catholica quatenus legitimum implet, quatenus deordinatum corrigit. Implet illum, nobis promittendo divinae naturae consortium, et talem cum Christo conjunctionem, qua unusquisque exclamet: *Vivo, jam non ego, vivit vero in me Christus* (Gal. ii, 20). Eundem appetitum comprimit per necessitatem sese cum Christo humiliandi, qui semetipsum exinanivit; unde quanto profundior erit humilitas, tanto Deo et Christo sumus proximiores et familiariores.

2° *Obedientia sine servilitate*. Innatus est etiam

libertatis appetitus, quem tamen vitiavit peccatum. Hunc autem religio catholica implet simul ac comprimit. Docet enim : 1° veram hominis libertatem consistere in perfecta suae voluntatis conformitate cum voluntate divina; ex qua unione voluntatum, libertas nostra cum Dei libertate confunditur. At nulla cogitari potest major ac felicior libertas, eo quod nulla nos ab omni passionum et hominum mundique servitute potentius eximit. — Docet 2° : omnem legitimam auctoritatem a Deo solo fontaliter descendere. Nullus itaque est superior legitimus cui liceat obedientiam detrectare; et tamen haec tanta subjectio minime humanam dignitatem deprimit, cum realiter Enti supremo et infinito exhibeatur, cujus vices gerit principatum tenens.

3° *Fiducia sine praesumptione*. Ex una enim parte, catholica religio nos ad omnimodam fiduciam erigit. Admonet siquidem Deum sincere velle omnium salutem, uniuscujusque nostrum curam peramanter agere; asserit Ipsum nos in hac vita peccantes misericorditer et indesinenter expectare, invitare ad poenitentiam, et gratanter, quoties sincere de commissis dolemus, recipere et osculari; additque Christi satisfactiones et merita in nostram esse dispositionem, tamquam thesaurum communem semper apertum et inexhaustibilem.

Ex altera parte praesumptio removetur. Nam, juxta doctrinam catholicam, 1° gratia Dei non sufficit absque nostra cooperatione, 2° haec gratia datur petentibus et coperantibus, juxta fervoris et cooperationis mensuram, 3° de hac sufficienti cooperatione nunquam, extra specialem, revelationem, certi sumus; unde nemo

scit utrum odio vel amore dignus sit; 4° a fortiori, nec pro futuro perfecte securi sumus; quia non cessant tentationes et pericula, neque donum perseverantiae de condigno quis meretur; et quia singulis instantibus, nos incaute in peccato viventes, mors de medio tollere potest, et ante tribunal Christi projicere, ubi nulla impenitentibus indulgentia speranda est. Ergo... Aliunde... Ergo...

Sic igitur respondendum ad ea quae opponuntur n° 32.

34. *Ad 1.* Illa sola naturalis inclinatio [ab ethica catholica reprobatur, qua homo seipsum et res creatas inordinate, seu contra Deum et extra Ipsius beneplacitum, diligit. Et insuper non exigit sub praecepto omnimodam sui et mundi immolationem, neque, ut omnes, religiosorum instar, se ad consilia evangelica obligent.

35. *Ad 2.* Haec totalis proprii interesse abdicatio, qualem fingunt Rationalistae, est prorsus chimaerica et naturae contraria; sed, quod ultimus finis noster in unione beatifica cum summo Bono reponatur, perfecte rectae rationis dictamini consentaneum est, siquidem, Deus ad extra non potest agere ut perfectionem sibi acquirat, sed tantum ut propriam communicet. Hinc fit, mirabili concentu, nostram felicitatem cum Dei ipsius gloria consociatam esse, et ad hanc optime referibilem.

QUAESTIO VI^a

Utrum doctrina catholica legitimas humani cordis aspirationes perfecte impleat?

36. *Resp.* Videri potest quod non.

Etenim 1° cor appetit consolationem et remedium

adversus malum doloris, et praesertim malum peccati, quo incessanter affligimur. Atqui tale sublevamen nedum subministret religio catholica, nos e contra magis contristat. Vult enim varias praesentis vitae miserias, Deo sic providente, ex peccato primi parentis, cujus nec conscii nec complices fuimus, oriri, et singulos homines hujusce peccati macula nasci foedatos, indeque ad omnis generis flagitia praecipites dari ex nativa sua corruptione.

2° Praeterea, cum homo essentialiter sit defectibilis, metaphysice repugnat hunc aliquod bonum opus agere, absque gratuito Dei primi moventis beneficio; et tamen Deus, solo suo nutu, si credantur theologi catholici, beneficium illud nobis denegat quoties peccamus. Sed talis doctrina ad nihil valet nisi ad corda hominum ultra modum ansianda,

3° Praeterea, juxta Catholicos, Deus ipse decernit innumeros homines ponere in iis circumstantiis in quibus praevidet eos aeternaliter damnandos fore; quinimo, sola sua voluntate paucos eligit ad gloriam, et caeteros omnes ab hujusmodi electione excludit; at nihil magis alienum est a legitimis cordis humani aspirationibus.

37. Sed contra dico : *Religio catholica, quo melius observatur, eo magis legitimas humani cordis aspirationes implet.*

Nam humani cordis aspirationes considerari possunt, tum in ordine ad seipsum, tum in ordine ad caeteras creaturas, tum in ordine ad Deum. Jam vero fidelis observatio religionis catholicae, sub hoc triplici respectu, cor hominis mirabiliter quietat.

1° *Fidelis catholicae religionis observatio cor hominis in seipso mirabiliter quietat.*

Duplex enim malum cor hominis perturbare solet, nempe : malum poenae, et malum culpae. Sed fidelis religionis catholicae observator a nullo eorum perturbatur.

Non a malo poenae : bona siquidem creata, quorum privatione tristamur, non sunt, juxta doctrinam catholicam, appetibilia, nisi quatenus ad Deum nos conducunt; mala autem temporalia patienter tolerata, sunt bonorum spiritualium fons uberrimus, et nos Christo similes efficiendo, tutum praestant iter ad aeternam beatitudinem.

Malum autem culpae, quod est unice verum malum, totum oritur a libertatis abusu, et ille abusus semper praecaveri potest, aut saltem per salutarem poenitentiam reparari, ad quod nobis copiosa gratia, vi satisfactionum Christi, semper conceditur.

Ex qua sublimi philosophia christiana, homo ediscit semetipsum recte diligere et prudenter odisse, viasque pacis ingreditur, dum nec inutilibus sollicitatur desideriis, nec vanis anxietatibus cruciatur; quia sola vera et aeterna bona appetens, de eorundem assecutione habet omnem securitatem quae haberi potest. Nihil autem amplius ad plenam cordis quietem requiritur. Ergo.....

2° *Fidelis catholicae religionis observatio legitimas humani cordis aspirationes in ordine ad caeteras creaturas implet.*

Etenim amari et amare est princeps humani cordis aspiratio. Sed fidelis legis christianae observator dulcissimum et efficacissimum amicitiae commercium habet cum omnibus creaturis. Eadem quippe caritate qua Deum diligimus, diligimus etiam quidquid Deus

fecit et amat. Hinc nihil est in mundo quod, prout est opus Dei, nobis debeat displicere, et non sit juste et sancte amandum. Quod si caeteros plus diligentes ab illis minus diligamur, aut etiam odio habeamur, amor non cessat esse mutuus, quia Illius erit vicem rependere, quem super omnia et in omnibus intendimus, et qui dixit: *Quamdiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis* (Matth. xxv, 40).

Illud autem amicitiae commercium, jucundius et intimius faciunt communionis vincula Christianorum in hoc mundo degentium inter se, necnon cum Ecclesia triumphante et patiente. Insuper cum Angelis ipsis continuo conversamur, et unusquisque accipit a Deo unum eorum quo indesinenter custoditur, dirigitur et adjuvatur. Et quid dicam de hac ineffabili communicatione nos cum B. Maria, quae mater nostra effecta est, conjungente! Ergo.

3° *Etiam humani cordis in ordine ad Deum aspirationes, fidei legis christianae observatione, mirabiliter satiantur.*

Cor hominis naturaliter desiderat Deo approximare, eique intimius adhaerere. Atqui ille appetitus complete satiatur in religione christiana perfecte servata. Duo siquidem impedimenta huic optatae adhaesioni obstant: et nimia naturae humanae cum divina disproportionio, et nostra ad malum propensio. Unde ad perficiendam unionem necesse est ut Deus, et se nobis attemperet, et nos gratiae suae auxilio sanctificet, necnon ad se evehat. At utrumque reperies in catholica religione.

1° Deus hominem ad justificationem disponit per gratias suas actuales, hunc semel dispositum ad di-

viniae naturae consortium extollit, ipsius animam inhabitat, et hanc sublimem sui communicationem actibus supernaturalibus quotidie adaugendam curat.

2° Ut autem facilius panderetur via praefatae justificationi, Filius Dei ipse, nostram assumens naturam, factus est nobis consanguineus et frater, inter brachia matris suae ac nostrae nos ad redamandum dulciter provocat, induit nostras infirmitates, ut eas auferat, peccatorum nostrorum reatum voluntarie subiit, ut ea expiet et nos cum Patre reconciliet suo, universa bona sua nobis elargitur: merita, satisfactiones, mortis suae pretium, propriamque regni coelestis haereditatem. Nec satis: in sacramento altaris hunc habemus socium inseparabilem, victimam quotidie mactatam, et panem vitae. Hinc in Ipso, cum Ipso, et per Ipsum, Deo offerimus adorationes, gratiarum actiones, expiationes infinitas, et omnia bona per Ipsius intercessionem, quae est infiniti valoris, impetramus.

3° Tandem, longe excellentiorem expectamus cum Deo communionem in coelis, ubi videbimus eum facie ad faciem, et infinitae Ipsius bonitatis oceano totaliter et sine fine submergemur.

Utrum ergo concipere liceat cum Deo amicitiam nostri cordis aspirationibus plenius respondentem? Ergo... Aliunde... Ergo...

Sic igitur respondendum ad ea quae opponuntur n. 36.

38. *Ad 1.* Considerando mala sive culpae sive poenae, quibus in praesenti statu obnoxius est, homo inducitur ad humilitatem, sui diffidentiam, vigilantiam, orationem, poenitentiam et mortificationem. Spectatis autem remediis beneficiisque a Deo ipsi prae-